

Öz

Binaların ve kentlerin yüzü olan cepheler, tasarımları ile kente ve kullanıcıya etki eden öğelerdir. Cephe tasarımında biçim, boyut, ölçek gibi kararlar ile eşit ağırlıkta yüzeyin renk tasarımı ile kullanılan kaplama malzemesinin rengi de çok önemlidir. Günümüzde artan nüfus, kentlere göçler ve artan inşaat faaliyetleri ile kent ve bina dönüşümleri hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durumda kent içerisindeki mevcut konut ve cephe dokusunun beraberinde renk kullanımları da değişmektedir. Özellikle son 10 yılda inşa edilen binalarda gri, siyah, kahverengi gibi soğuk renklerin tercih edildiği görülmektedir. Bu değişimlerin özellikle bina ölçeği olarak yasal bir dayanağı bulunurken, renk seçiminde genellikle bulunmamaktadır. Bu durumda, cephelerdeki renklerin tercihinin yalnızca tasarımcı-kullanıcı sorumluluğunda olmadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada, malzeme-ürün üretici ve tasarımcıları etkili olmaktadır. Çünkü yasal bir zorunluluk veya dayanak olmadığı için, malzeme tasarım ve üretimlerinde renk açısından bir kısıtlama bulunmamakta, malzeme üretici ve tasarımcıları tarafından belirlenen mevcut malzeme ve renk seçenekleri, tasarımcı ve kullanıcı tercihlerini yönlendirmektedir. Çalışmada malzeme/ürün tasarımcılarının malzeme kararlarının yerleşim dokusu üzerindeki etkisinin belirlenen bir çalışma alanı üzerinden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışma alanı olarak değişim hızı yüksek olan İstanbul ili, Kadıköy ilçesinde çeşitli ölçütlere göre alan belirlenmiştir. Bu bağlamda sınırları belirlenmiş olan çalışmada 2010-2018 tarihleri arasında 215 adet işlevi konut olan yeni bina inşa edildiği tespit edilmiştir. Bu binaların tamamı dış cephe kaplaması üzerinden; malzeme, renk, doku ve boyut özellikleri incelenerek analizler yapılmıştır. İncelenen 215 binada dört (4) tür dış cephe kaplama malzemesi kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak 117 bina ile en çok kullanılan dış cephe kaplama malzemesinin seramik olduğu tespit edildiği için; bu binalardaki seramik malzeme üreticileri belirlenmiş, malzeme/ürün tasarımcıları ile anket çalışması yapılarak, malzeme seçimi üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Abstract

Facades, which are the faces of buildings and cities, are elements that affect the city and the user with their designs. In facade design, the decisions such as shape, size, scale and the color design of the surface with equal weight and the color of the coating material used are also very important. Today, urban and building transformations are taking place rapidly with the increasing population, migration to cities and increasing construction activities. In this case, the use of color changes along with the existing residential and facade texture in the city. It is observed that cold colors such as gray, black and brown are preferred especially in buildings built in the last 10 years. While these changes have a legal basis in terms of building scale, they

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Mimari Cephe Tasarımında Malzeme ve Renk Kullanımı: Alan Çalışmasında Seramik Malzeme Üzerinden Ürün Tasarımcı Yaklaşımının Değerlendirilmesi

^{ORCID} Seray Cidem

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

^{ORCID} Çiğdem Tekin

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Başvuru tarihi/Received: 22.05.2020, Kabul tarihi/Final Acceptance: 16.08.2020

1. Giriş

Günümüzde artan nüfus, kentlere göçler ve inşaat faaliyetleri ile bina ve kent dönüşümleri çok hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bina ve kentlerdeki bu hızlı dönüşüm/değişim süreci; kentler içerisinde yatayda bina dokusunun, düşeyde bina yüksekliklerinin artması ile fiziksel olarak kendini göstermektedir. Bu bağlamda yapıların yüzü olarak cepheler, buldukları çevreye etki eden başlıca elemanlardan biri olmaktadır. Şenyiğit'e göre cephe, "Kent mekânının çeperidir ve bu anlamda cepheler kentsel mekânları sınırlandıran öğelerdir". Bu bağlamda cephe, yalnızca yapıya ait değil, kente ait bir öğedir. Dolayısıyla cephe-deki elemanlar, tasarım öğeleri ve detay elemanları da kentin ögesi sayılmalıdır (Şenyiğit, 2010, 17).

Gehl (1977), cepheyi ara yüz olarak, "Öznel ve kamusal mekân arasındaki geçiş bölgesi." olarak tanımlamaktadır (Bala, 2006, 44-49).

Geçmişten bu yana farklı çevre, kent ve toplumlarda, kendilerine özgü, malzeme, renk, desen, doku, sembol veya simgeler cephede, istemli veya istemsiz olarak, kullanılmıştır. Bu sayede kendine özgü karakter, sosyal ve kültürel özellikler, cephe

aracılığı ile kente ve çevreye yansıtılmaktadır. Konuk'un da belirttiği üzere; "Toplumun kişiliğinin bir belirtisidir cepheler, toplumsal farklılıklar cepheler ile kente yansır." Ayrıca cepheler, yapım teknikleri, teknoloji, malzeme ve renk çeşitliliğinin yanı sıra, yeni kullanımlar, yasal yaptırımlar ve bina oranlarının bozulması gibi faktörler ile kentsel değişimleri yansıtan en önemli öğelerdir (Konuk, 1989, 54-55).

Cephede, tasarımın anlam ve kimlik kazanmasında renk, başlıca öğelerden biridir. Renk, cephede tarih boyunca; iklim koşulları, tarih, kültür, din, sembol, algı gibi birçok farklı amaçla kullanılmıştır. Rengin doğru kullanımı, renk armonisi kurulmasıyla ilişkilidir. Renk, ışık, gölge ve kullanılan malzeme armoniyi oluşturur. Rengin mekansal olarak kullanım farklılıklarına etki eden faktörler de bulunmaktadır. Renk, iç mekanda genellikle estetik, işlevsel ve kişisel tercihlere dayanmaktadır. Dış mekanda ve özellikle cephede renk; estetik, işlevsel ve kişisel faktörlerin yanı sıra bulunduğu doğal ve yapılı çevreye ve çevrenin, iklimsel özellikleri, kültür, kimlik gibi yerel özelliklerine dayanabilmektedir. (Zengel & Kaya, 2007, 26-31).

Renk mimaride, binanın karakteristik özelliklerini, biçimini ve malzemesini

vurgulamak, daha da belirgin hale getirmek amacıyla kullanılmaktadır. Doğru kullanıldığında renk, bir binanın karakterini ve algılayıcıda uyandırması istenen duyguları ifade etmede etkili olmaktadır. Geçmişte yalnızca yapı malzemelerini korumak, taşıyıcı elemanları ve dokusal özellikleri belirgin hale getirmek için kullanılan renk, mimari kompozisyonu veya bir dizi mekan arasındaki ilişkiyi vurgulamak amacıyla kullanılmaya başlandıktan sonra hızla önem kazanmıştır. Özellikle 20. yüzyıldan itibaren cephede renk kullanımı, hem bina hem de kent ölçeğinde etkili bir unsur haline gelmiştir (Rasmussen, 1964, 214-223).

20. yüzyıl itibarıyla mimarlar, kent içerisinde, cephede renk kullanımında çok daha cesur ve renkli olmaya başlamışlardır. Tasarımcılar, renk konusunda iç mekânda gösterdikleri çabayı, dış mekana çevirmiş, buradaki renk sorunlarına yönelmişlerdir. Dönemin cephedeki süsleme tartışmalarına karşın De Stijl kurucularından Doesburg 1924'teki bir yazısında "Yeni mimari, süslemeye karşıdır. Renk, süs veya dekorasyon değil, mimari anlatımın organik bir unsurudur." diyerek, rengi bir unsur, bir olgu olarak açıklamıştır (Habib, 2010, 1).

Malzemelerin üretim teknolojilerindeki gelişim renk ve renk kullanımına da etki etmiştir. Rasmussen malzeme ve renk arasındaki bağlantıyı; "Malzeme ve renk arasında açıklanamaz bir bağlantı olduğu açıktır. Rengi bağımsız olarak değil, belirli bir malzemenin çeşitli özelliklerinden biri olarak algılarız." olarak açıklamıştır. Ancak, renklerin kullanımında çeşitlilik sağlanmış olsa da insanın hayal gücü bu durumu kavramakta zorlanmış, genellikle çevremizde gördüğümüz renkleri kullanmaya devam etmiştir. Çünkü belirli renkler sağlamlık ve dayanıklılık hissi vermektedir (Rasmussen, 1964, 214-223).

Cephede renk kullanımı, geçmişten günümüze, kentleri ve kimliğini etkileyen öğeler olmuştur. Bu bağlamda renk kullanımının, cephe aracılığı ile kentteki etkisi anlaşıldıkça, yapı çevrelerde, bina cepheleri için renk kullanım standartlarına sahip olan kentler ve renk kullanımını planlayan yönetim örnekleri oluşturulmuş-

tur. Ülkemizde ise ölçek, teknik şartlar vb. konularda cephe ve malzemesi için kısmen planlı ve yasal yaklaşımlar bulunsa da renk konusunda bir yaklaşıma her ilde rastlanılmamaktadır. Bunun sonucu olarak cephelerde fiziksel ve algısal olarak, genellikle bölgeye, iklime uygun olmayan renk kullanımlarının arttığı görülmektedir. Cephe tasarımı yapılırken, yakın çevrenin doğal ve yapay tüm koşullarına göre malzeme ve renk tercihi yapılmalıdır. Çünkü cephe o binanın, çevre ile olan ilişkisinin önemli bir rolünü üstlenmektedir.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışma; alan ve anket çalışmasından oluşmaktadır. Alan çalışması; yerinde yapılan gözlem ve teknik incelemeler ile anket analizleri ise; IBM SPSS21 ve NVivo 11 yazılımları ile yapılmıştır.

Son on yılda farklı birçok nedenle ülkemizde yeni bina inşa etme oranı oldukça hızlı bir şekilde artmıştır/artmaktadır. İstanbul da yeni bina inşa etme oranı oldukça yüksek olan illerden biridir. Bu hızlı süreç ile yeni ve eski bina birlikteliğinde yerleşim dokuları farklı başlıklarda araştırılması gereken birçok problem içermektedir. Bu nedenle araştırmada alan çalışması esas alınmıştır.

Yapılı çevrede tasarımcı yaklaşımına bağlı olarak renk seçimi ve kullanımı çok önemli bir konudur. Hızlı doku yenilenmesi ile yeni inşa edilen binaların cephelerinde malzeme türüne bağlı olarak renk kullanımı dikkat çekicidir. Bu nedenle renk konusu araştırılmaya değer görülmüştür. Cephe tasarımında renk kullanımı konusunu yapı çevre üzerinden kullanıcı algısı bağlamında değerlendirebilmek amacıyla, kentsel dönüşüme bağlı olarak çok hızlı yapılanma süreci içinde olan ilçelerden biri olarak Kadıköy'de Bağdat Caddesi yakın çevresi seçilmiştir. Alanın verileri üzerinden anket çalışması ile tamamlanmıştır.

2.1. Alan Çalışması

Alan çalışması; ön analizlere bağlı olarak çalışma alanı sınırlarının belirlenmesi, çalışma alanı içinde bina seçimi- analizleri ve değerlendirme yapılması şeklinde içeriğe sahiptir.

are generally not available in color selection. In this case, it is understood that the choice of colors on the facades is not solely the designer-user responsibility. At this point, material-product producers and designers are effective. Because there is no legal obligation or basis, there are no restrictions in terms of color in material design and production, and the available material and color options determined by the material producers and designers guide the designer and user preferences. In this study, it is aimed to examine the effect of material / product designers' material decisions on the layout texture over a determined study area. For this purpose, an area was determined according to various criteria in Kadikoy district of Istanbul province, where the rate of change is high. In this context, it was determined that 215 new buildings, whose function was residential, were built between 2010-2018 in this study area, whose boundaries were determined. All of these buildings are covered with siding; Analyzes were made by examining material, color, texture and size properties. It was determined that four (4) types of facade cladding materials were used in 215 buildings examined. However, since it was determined that the most used exterior cladding material with 117 buildings; The ceramic material producers in these buildings were determined, a questionnaire was conducted with the material / product designers and their effects on the material selection were investigated.

Anahtar Kelimeler: Cephe, dış cephe kaplama, seramik malzeme, renk, ürün tasarımcısı.

keywords: Architectural facade, siding, ceramic material, color, product designer.

2.1.1. Alan Çalışmasının Amacı

2010 ve sonrasında İstanbul ili Kadıköy ilçesinde kentsel dönüşüm ile birlikte çok hızlı yenilenme hareketleri başlamıştır. Bu hareketlenme ile ekonomik açıdan çok değerli olan yerleşim dokusunda yasal çerçevede içinde genellikle tek bina ölçeğinde yapılan yenilenme ve bu binaların yakın çevresinde oluşturduğu etki bağlamında önemli fiziksel değişiklikler olmuştur. Yeni yapılaşma için fiziksel değişiklikler bağlamında sorunlu birçok konu sayılabilir, ancak bu konular tartışma oluşturabilecek potansiyellere sahip olsa da yasal olarak çoğunlukla karşılık bulabilir; bina yükseklikleri, bina aralıkları, sokak-bina ilişkileri gibi.

Hızlı yenilenme yerleşim dokusunda kullanıcılar için pasif bir göç etkisi oluşturmaktadır. Yıkılarak yenilenen binalar, mahalle, hatta semt ölçeğinde belleği zorlamaktadır. Ölçeğin değişmesi ile beraber bölgenin alışıldık rengi de değişmeye başlamıştır. Kısa bir süre öncesinin doğal taş rengi (*bej-krem tonlarında*) ya da boyası (*genellikle krem*) yerini ağırlıklı olarak; siyah, kahverengi, gri ve az sayıda bej renklerine bırakmıştır. Bu bağlamda bölgede yenilenmenin fiziksel değişim anlamında görülebilen en önemli etkilerinden biri; yasal olarak kontrol edilemeyen, tamamen mimar/yüklenicinin beğeni ölçütlerine ya da bütçesine göre tercih ettiği cephe kaplama malzemesi seçim ve kullanımıdır. Bağdat Caddesi yakın çevresinde bu bağlamda yapılan ön gözlem sonuçlarına göre;

- 2000 sonrası kentsel dönüşümle birlikte mevcut-yeni bina ilişkisinde bina-bina ve bina-sokak ölçeğinde mevcut dokunun kendi yaşayanlarına pasif göç hissi vermesi; kullanıcı belleğindeki fiziksel dokunun değişmesi,
- Bağdat Caddesi'ne ve sahil yoluna sınır olan binalarda kat yüksekliği belirli iken, bu akslar arasında kalan bölgede kat yüksekliğinin belirli katsayılara göre serbest olması ile farklı mimar-tasarımcı yaklaşımları etkisinde oluşan biçimsel çeşitlilik,
- Yeni binaların dış cephelerinde kullanılan malzeme çeşitliliği, bu malzemelerin ağırlıklı olarak siyah,

kahverengi ve gri tonlarında kullanılması; bu cephelerin ışığı yansıtma katsayıları düşük olduğu için yakın çevresindeki gün ışığı etkisini azaltması,

- Siyah, gri ve kahverengi renklerin ısı emme oranları yüksek olduğu için bu renklerin kullanıldığı cephelerin yakın çevresine ısınım ve taşınım ile ısı yayması ve ısı adası etkisini arttırması,
- Bina yükseklikleri, bina aralıkları bölgenin fiziksel çevre verilerine göre belirlenmiş herhangi bir bütünsel planlamaya göre yapılmadığı için; binaların birbirinin güneş ışığını engellemesi ve gölgede bina etkisi, koyu renk kullanımı ile gölgede kalan bina için daha da artan karanlık yüzey hissi etkisini oluşturması,
- Yapı dış kabuğunda tercih edilen malzemelerin genellikle doğal olmayan endüstri ürünü malzemeler olması ve bu malzemelerin renk, doku olarak doğal malzemeleri taklit etmesi; ahşapmış gibi, mermermiş gibi, doğal benzeşimli malzemeler ile kullanıcı algısının yönlendirilmesidir.

Bölgede yapı dış kabuğu ara yüzü olarak dış cephe kaplama malzemelerinde farklı mimar-yüklenicilerin birbirine yakın renk ve benzer malzemeleri tercih etmeleri de dikkat çekicidir. Özellikle bu malzeme kullanımlarının son 10 (on) yıl aralığında artması, bu yeni oluşumda dış cephe kaplama malzemesi üreticilerinin de paydaş olduğunu göstermektedir. Bu açıdan cephe kaplama malzemeleri renk, desen, doku ve boyut olarak farklı bir disiplinin tasarım ve kontrolüne girmektedir. Ancak; bu tasarım alanı mimarlık disiplininin ayrı tutulamaz. Çünkü cephe kaplaması olarak bu ürünler sahip olduğu fiziksel özellikleriyle; renk, desen, doku, boyut, mevcut kentin rengi, bölgenin iklimi ile sürekli etkileşim içindedir. Bu kararların bölgesel olarak fiziksel çevre verilerine, bina yükseklik ve aralıklarına bağlı olarak planlanıp verilmesi gerekmektedir. Bu açıdan ürün tasarımı tasarımın cephe kaplamalarını tasarlarken, tasarım ölçütlerinin belirlenmesi, belli bir

yaklaşımına sahip olup olmadığının irdelenmesi önemlidir.

Mimar/yüklenicinin seçimine yön veren ürün tasarımcılarıdır. Bu amaçla bu çalışma için Kadıköy ilçesinde yapılan alan gezilerine göre değişimin çok yoğun olduğu semtlerde ön gözlem ile alan sınırları belirlenerek, yeni binaların dış cephe kaplamasında mimarın-tasarımcının yöneldiği veya yönelmek zorunda olduğu malzeme/malzemelerin tespit edilerek, bu malzemenin üretim kararlarını veren tasarımcıların, tasarım aşamasında kaplama olarak kullanılacak bu malzemenin tasarım yaklaşımları; iklim, algı, renk, doku, desen ve boyut üzerinden irdelenmeye çalışılmıştır.

2.1.2. Çalışma Alanı Kapsamı

Çalışma, Kadıköy İlçesi'nde kuzey sınırını Bağdat Caddesi'nin oluşturduğu, güney sınırını sahil yolunun oluşturduğu alan ile batı sınırını Caddebostan/Göztepe Parkı'nın oluşturduğu, doğu sınırını ise Bostancı Tren İstasyonu'nun oluşturduğu alanın kesişiminde yer alan, Bostancı, Suadiye ve Caddebostan mahallelerini kapsamaktadır (Resim 1).

Alanda yerinde yapılan ön gözlem ile öncelikle Bostancı'dan Kadıköy'e kadar uzanan aks tamamen dolaşmıştır. Gözlem sonuçlarına göre; Bostancı, Suadiye ve Caddebostan'ı içine alan sahil ile Bağdat Caddesi arasında kalan bölge içinde yenilenme hızının çok yüksek olduğu, sahile dik olan bazı sokakların sahil ve cadde sınırındaki binalar hariç tamamen yıkılıp yeniden inşa edildiği görülmüştür. Yenilenmenin belirtilen alan içinde çok farklı örnekleri bir arada barındırması özellikle cephe tasarımlarında malzeme çeşitliliğinin yoğun ve tercih edilen renk aralığının siyah, gri ve kahverengi olması nedeni ile bu alan seçilmiştir.

2.1.3. Çalışma Alanı Biçimsel Özellikleri ve Malzeme Kullanımı

Çalışma alanında yer alan mevcut ve yeni binaların birlikteliğinde oluşan dokunun biçimsel özellikleri ve malzeme kullanımı genel olarak açıklanmıştır.

Biçimsel Özellikler;

Bağdat Caddesine cephesi olan binalarda hâkim olan gösterge genellikle bakış hiza-

sında doğrusal hareket şeklindedir. Sınır binaların yükseklikleri, çekilme mesafeleri aynı, kütsel olarak aynı büyüklüklere ya da yakın özelliklere sahiptir. Cadde uzunluğu boyunca bina dizileri biçimsel olarak aykırı bir davranış göstermemektedir. Bu özelliği ile büyük ölçekten değerlendirildiğinde birbirini tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir.

Çalışma alanı içinde caddeyi dik kesen ve paralel olan sokaklarda binalar, caddeden farklı olarak; çekilme mesafeleri genellikle korunmakta, ancak yükseklikleri en fazla 15 kat ile sınırlanmaktadır. Parsel büyüklüklerine ve tasarımcının alanın verilerine bireysel olarak uygun gördüğü çözümlere bağlı olarak farklı yüksekliklere sahip olan binalar yan yana ve sokak aksı boyunca bir araya gelmektedir (Resim 2). Cadde ve sahil sınırında yer alan binalar dışında, arada kalan dokuda farklı yükseklikler ile oluşan doku, özellikle bina kullanıcıları için olumlu olmayan fiziksel şartlar oluşturmaktadır.

Resim: 1
Çalışma alanı.

Resim: 2
Çalışma alanında biçimsel ilişki (Url-).

Bina-bina ilişkisinde; bina aralıklarının ve yüksekliklerinin tek bina ölçeğinde ele alınması ile rüzgâr ve güneş hakları engellenmekte, bina-sokak ilişkisinde dar sokaklarda yüksek binaların yer alması ile sokak olduğundan daha dar hissedilmekte, aynı zamanda bu sokaklarda yer alan binaların cephesinde koyu renkli malzemelerin kullanılması ile bu algı daha da güçlenmektedir.

Malzeme Kullanımı;

Malzeme ile bir cepheye renk ve doku gibi görsel özellikler kazandırılabilirdiği gibi, ışık ve gölge etkisi ile cephenin algısal özellikleri de değiştirilebilmektedir. Binaların sokak aksı boyunca yan yana gelmesi ile oluşan duvar etkisinde cephe kaplama malzemelerinin renk, doku ve boyutu, sokağın dar-geniş, karanlık ya da aydınlık algılanmasında oldukça etkilidir.

Çalışma alanında özellikle son yıllarda inşa edilen binalarda malzeme çeşitliliğini ve bunun sağladığı görsel etkiyi tek tek görmek mümkündür. Bu binalar yan yana geldiğinde uyum/birlik adına bir kavramdan söz etmek mümkün değildir. Aynı durum ara sokaklar için de geçerli olup buna bina yüksekliklerindeki uyumsuzluk da eklenmektedir. Ara dokuda biçimsel olarak oluşan uyumsuzluk, malzeme seçimi ile daha da belirgin bir hal almaktadır.

Çadde ve çevresinin bugünkü mevcut veriler ile 19 yy'da başlayan doku özellikleri; işlevsel, biçimsel, sosyal birçok konuda tartışılacak nitelikte değişim geçirmiştir/geçirmektedir. Ancak, alanda yer alan binalar, kente yüz oluşturan özellikle sokağa bakan ve daha önem verildiği

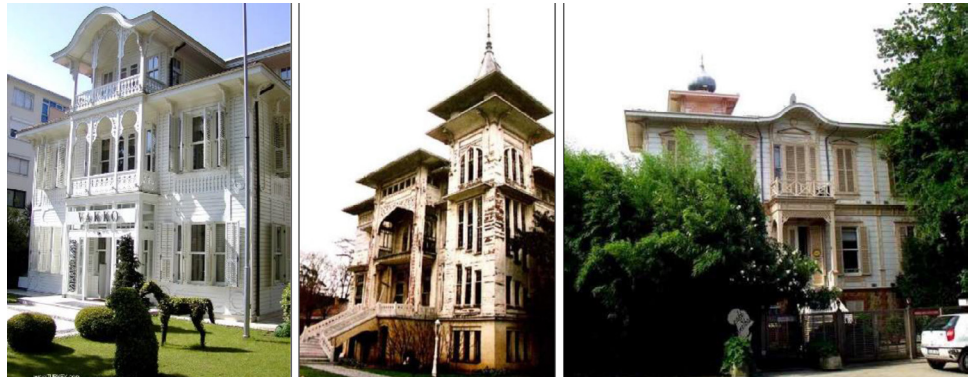
düşünülen ön cephelerindeki malzeme kullanımı ile bu fiziksel değişim değerlendirildiğinde; 1900'lü yılların beyaz ahşap köşklere, yerini betonarme sıva+boyalı beyaz-krem ve açık gri ağırlıklı villalara, 1950 ve sonrasında katlı yapılaşma ile bej ağırlıklı doğal taş kullanımına, 2000 ve sonrasında endüstri ürünü olan doğal görünümlü malzemeler ile özellikle son yıllarda gri-siyah-kahverengi ağırlıklı renklerde farklı malzeme türlerine bırakmıştır.

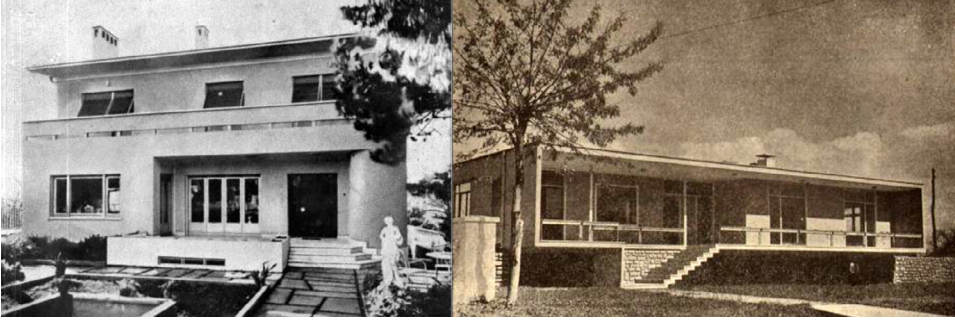
Doğal malzemenin yerini endüstri ürünleri almaya başladıkça doğal renkler, ustalıklı tasarımlar yerini doğal olmayan renklere, endüstri ürününün standart boyutlarına ve çözümlerine bırakmıştır. Süreç uygulama sistemini kolaylaştırmıştır; yapıştırma tekniği ile uygulanan taş kaplama, mekanik sistem ile uygulanan giydirmeye cephe sistemlerine dönüşmüştür. Eski binaların kendisini ifade edebilme, yan yana olabilme adına kaygıları amaç değiştirmiştir. Bu süreç özellikle mevcut olan binaların dış cephe kaplama malzemeleri üzerinden değerlendirildiğinde; 1900'lerin başında Osmanlı Dönemi mimarisinde; ahşap malzeme ile kaplama yapılan cephe yaklaşımı hâkimdir. Çeşitli onarımlar geçiren bu binalarda genellikle ahşap malzeme beyaz renkte kullanılmıştır (Resim 3).

1930-1950 arasında Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisi; kâgir, bahçe içinde villa şeklinde olup, genellikle sıva+boya ile kaplama yapılan cephe yaklaşımı hâkimdir. Mevcut yapılar ya da eski belgelerden incelendiğinde ağırlıklı olarak beyaz-krem veya açık gri tonlarında boya kullanılmıştır (Resim 4).

Resim: 3

Ahşap köşk yapı örnekleri: Vakko Binası, Cemil Topuzlu Köşkü/İpar Köşkü, Theron Damon Köşkü/Kız Kampı/ Zanzibar Kafe (Tekin, 2018, 6-10 & Yiğit, 2018, 3-14).

Resim: 4
Suadiye ve Çiftelhavuzlar'da dönemin villa örnekleri (Url-2).

Resim: 5
Doğal taş ve özel seramik kaplama kullanımı (Tekin, 2018, 6-10).

Resim: 6
Farklı ölçeklerde giydirme cephe sistemi kullanılan bina örnekleri (Tekin, 2018, 4).

1950-1990 arasında gelişen farklı kullanıcıların bir arada olmaya başladığı katlı mimaride; tamamen doğal taş kaplama kullanılan cephe yaklaşımı, doğal taş ve siva+boyanın birlikte kullanıldığı kaplama, tamamen taş, tamamen siva ya da karma, bazı binalarda özel tasarım seramik kaplamaların ya da güneş kontrol elemanlarının kullanıldığı cephe yaklaşımı, tamamen siva+boya kaplama yapılan cephe yaklaşımı şeklinde sıralama değişkenlik gösterse de karma bir süreç görülmektedir (Resim 5).

1990 ve sonrası giydirme cephe sistemlerinin kullanıldığı mimari (Resim 6); bu tarih ve sonrasında yeni inşa edilen binalarda tamamen giydirme cephe sistem kullanımı söz konusu değildir. Dokuda 1970 ve sonrasında karma bir yaklaşım vardır. En azından 1990'lara kadar doku ve renk ola-

rak uyumlu bir yaklaşım sergilenmektedir. 1990 ve sonrasında ağırlıklı olarak sokağa bakan ön cephe ve kısmen iki yan cephede giydirme cephe sistemi, arka cephede siva+boya şeklinde cephe yaklaşımı ya da düşük yoğunlukta tamamı siva+boya şeklinde uygulanan cephe yaklaşımı hâkimdir.

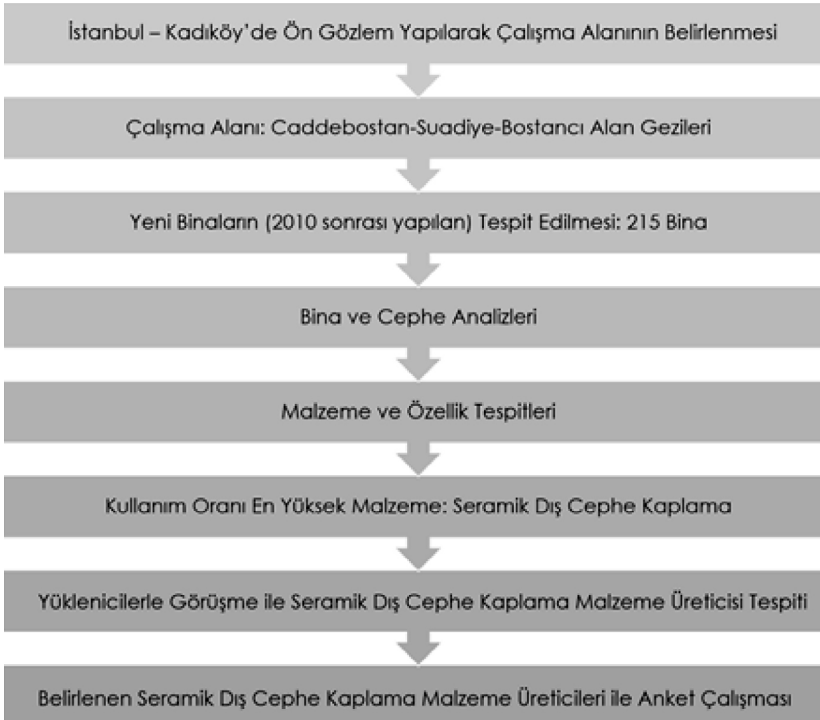
90'lı yıllar malzeme kullanımı açısından bir dönemin bitişi, yeni bir dönemin başlangıcını ifade etme açısından önemlidir. Bir dönemin her ayrıntısı düşünülerek dantel gibi tasarlanmış cephe anlayışı, yerini daha az düşünülerek tasarlanmış, standart boyutlarda malzeme kullanımı hâkim, işçiliği az bir döneme bırakmıştır. Aynı zamanda tamamlayıcılıktan uzak bireysel çözümlerin ortaya çıktığı, endüstriyel malzemelerin dikkat çekici kullanımı kendini göstermeye başlamıştır.

Resim: 7
Bağdat Caddesi ve yakın çevresinin fiziksel değişiminde konut ve malzeme dönüşümü.

Çalışma alanı, aktarıldığı üzere, yoğun ve hızlı yapılaşmadan etkilenen bir bölge içerisinde. Bağdat Caddesi yakın çevresinde bahçe içinde yer alan konut tipiyle başlayan sayfiye yerleşimi zaman içerisinde villa ve ardından apartmanlaşmanın başlaması ve gelişmesi ile yerleşim dokusu fiziksel olarak değişim göstermiştir. Konut tiplerindeki dönüşüm malzeme kullanımında da etkili olmuştur (Resim 7). Bu bağlamda önceleri doğal malzeme ile başlayan malzeme kullanımı zaman içerisinde endüstriyel üretim ile doğal benzeşimli malzeme kullanımına dönüş-

Resim: 8
Çalışma Planı.

müştür. Her dönemin imkânları ve konut tipine göre malzeme kullanımı değişmiş olup, kullanıcılar tarafından bu kullanıma, yerleşim dokusunun yeni yüzüne alışmak zaman almıştır/almaktadır. Bu bağlamda kent içerisinde konutun ve malzemenin dönüşümü zaman içerisinde gelişen bir olgu olsa da Bağdat Caddesi ve yakın çevresinde bu durum özellikle 1974 ve sonrasında çok hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Özellikle apartmanlaşma ve kentsel dönüşüm ile beraber inşaat faaliyetlerinin giderek artması, kentsel ölçekte alanın yoğun konut dokusuna ve bina ölçeğinde yeni malzeme dokusuna sahip olmasına sebep olmuştur. Bu faaliyetler, bir master alt plan hazırlanmadan, parsel ve bina ölçeğinde, bireysel kararlar doğrultusunda yapılmıştır. Günümüzde, bu durumun sonucu olarak çalışma alanı, dar sokaklar etrafında yüksek katlı binaların oluşturduğu bir konut dokusunu oluşturmuştur.

2.1.4. Cephe Malzeme Analiz ve Bulgular

Çalışma alanı sınırları içinde alan çalışması Kasım 2018-Mart 2019 tarihleri arasında Resim 8’de gösterilen plana göre yapılmıştır. Ön analiz çalışmalarından sonra alan çalışması kapsamında bölgede Caddebostan, Suadiye ve Bostancı mahallerinde, 2010 sonrası inşa edilen 215 bina tespit edilmiştir (Resim 9 ve 10). Bu seçimde amaç yeni inşa edilmiş binaların cephe malzemesi tercih ve kullanımlarının değerlendirilmesidir. Tespit edilen 215 adet binada incelemeler, dış cephe kaplama malzemesi üzerinden yapılmıştır. Cephe kaplama malzemeleri; malzeme türü, renk, doku ve boyut kapsamında incelenmiştir.

Ayrıca, alan çalışması kapsamında yapılan analizler doğrultusunda, yükleniciler / mimarlar / tasarımcılar ile görüşülerek alan içerisinde yeni inşa edilen binalarda kullanılan dış cephe kaplama malzemeleri hakkında firma ve ürün / malzeme bilgileri alınmıştır.

İncelenen 215 adet binada, 4 tür cephe kaplama malzemesi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu malzemeler; seramik, kompozit, prekast ve sıva+boyadır. Binalar, tespit edilen dış cephe kaplama malzemelerine göre 4 gruba ayrılarak incelenmiştir. Binalar

Resim: 9
Belirlenen 215 bina ve konum haritası.

Resim: 10
Suadiye'de incelenen bina konumları haritası.

malzeme gruplarına ayrılırken, malzeme birlikteliği bulunan durumlara rastlanılmıştır. Bu durumda, bina cephesinin %50'den fazlasında kullanılan malzeme, o cephenin

ana malzemesi kabul edilerek, ilgili gruba dâhil edilmiştir.

Buna göre alanda dış cephe kaplama malzemelerinin kullanımında; seramik

kaplamanın 117 adet binada kullanılarak, en çok tercih edilen malzeme olduğu tespit edilmiştir. Diğer binalarda kaplama malzemesi dağılımı; 54 kompozit, 28 sıva+boya, 16 adet prekast şeklindedir (Resim 11).

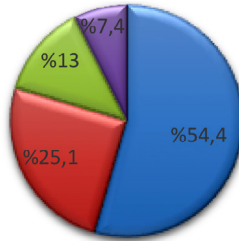
Kompozit dış cephe kaplaması kullanımı; Alan çalışması kapsamında incelenen 215 adet binadan, 54 adet binada kompozit dış cephe kaplaması (alüminyum vb.) kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu binalarda kompozit malzemenin; beyaz, bej, kahverengi, gri ve siyah renklerinde kullanıldığı görülmüştür. Bu renklerin dağılımı; Siyah: 16 adet, Beyaz: 16 adet, Gri: 9 adet, Kahverengi: 7 adet, Bej: 6 adet bina şeklindedir. Kompozit dış cephe kaplama malzemesinin bölgede kullanımı çoğunlukla birden çok ve çeşitli renklerin birlikte kullanımı şeklindedir. Özellikle beyaz, siyah, kahverengi ve gri renklerin birlikte kullanıldığı birleşimlere sıklıkla rastlanılmıştır (Resim 12).

Kompozit dış cephe kaplaması kullanılan binalarda;

- Binaların inşa tarihinin son birkaç yıl içerisinde olmasına rağmen, malzeme iklimsel etkilere bağlı olarak (özellikle yağış) değişiklikler oluştuğu

Resim: 11
Seçilen binalarda cephe malzemesi kullanım oranları.

Resim: 12
Kompozit cephe kaplamada renk birleşimleri.

■ Seramik ■ Kompozit ■ Sıva-boya ■ Prekast

gözlemlenmiştir. Bu durum, binaların daha eski algılanmasına neden olmaktadır.

- Toz ve kirin etkisiyle açık renkli malzemelerde renk değişimleri görülmüştür. Özellikle derz yerlerinde kir birikmesiyle bu durum daha belirgin algılanmaktadır.
- Doğal ahşap malzeme benzeşimli kompozit cephe kaplamalarının boyutlarında oran sorunu olduğu görülmüştür. Ayrıca, bazı malzeme örneklerinde malzemenin renk ve doku açısından oldukça yapay hissi verdiği gözlemlenmiştir.
- Genellikle kompozit mat olarak tercih edildiğinden, malzemenin yansıtıcı özelliği bulunmamaktadır. Bu durumda özellikle soğuk ve koyu renklerde, sokakların dar olmasının verdiği etkiyle de karanlık etkisi oluşmaktadır.

Sıva+boya kullanımı;

Alan çalışması kapsamında incelenen 215 binadan, 28 adet binada sıva+boya uygulandığı tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler doğrultusunda sıva-boya dış cephe kaplaması kullanılan binalarda; beyaz, bej, kahverengi, gri, siyah renklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanımına göre; Gri: 9 adet, Bej: 6 adet, Siyah: 5 adet, Beyaz: 3 adet, Turuncu: 2 adet, Kahverengi: 1 adet, Mavi: 1 adet, Pembe: 1 adet bina şeklindedir.

Ana malzeme olarak sıva+boya ile birlikte yer yer kompozit gibi farklı malzeme ve farklı renk kullanımları da görülmüştür. Bu

kullanımlarda genellikle cephenin neredeyse tamamında sıva+boya kullanıldığı, giriş, söve gibi yapı elemanlarında kompozit, seramik gibi doğal ahşap benzeşimli malzeme kullanımına rastlanmıştır (Resim 13).

Bölgede cephesinde sıva-boya kullanılan binalarda genellikle farklı malzeme ve renk birlikteliklerine de rastlansa da ağırlıklı olarak tek renk kullanımı görülmüştür. Tek renk kullanımlarında genellikle beyaz ve bej gibi renkler kullanılsa da pembe, mavi gibi farklı renk gruplarına rastlanmıştır.

Sıva-boya kaplaması kullanılan binalarda; Cephede, yağış etkisiyle renk ve yapısal farklılaşmalar meydana gelmiş, bazı binalarda sıva çatlakları olduğu gözlemlenmiştir. Malzeme yapısı itibarıyla mat

olduğundan, kullanılan renk koyu olduğunda yer yer karanlık etkisi oluşturmaktadır. Beyaz renkte kullanımında toz ve kirin etkisiyle yer yer renkte değişimler görülmüştür.

Prekast dış cephe kaplaması kullanımı;

Alan çalışması kapsamında incelenen 215 binadan, 16 adet binada prekast dış cephe kaplaması kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu binaların genellikle aynı mimari öğeler taşıdığı ve tamamında beyaz renk kullanıldığı gözlemlenmiştir. Prekast elaman boyutları; kat yüksekliğince veya kat yüksekliğinin üçte biri kadardır (Resim 14).

Prekast dış cephe kaplaması kullanılan binalarda;

- Tüm binaların beyaz renkte uygulandığı görülmüştür.

Resim: 13

Farklı malzeme ve farklı renklerin bir arada kullanımı.

Resim: 14

Cephede prekast kaplama örnekleri.

- Malzeme boyutları genellikle kat yüksekliğinde veya kat yüksekliğinin 3'te 1 oranında uygulanmıştır.
- Uygulama yapılan binalarda, biçimsel ve mimari tasarım açıdan benzerlikler bulunmaktadır. Benzer cephe motifleri, siyah renkte korkuluklar,

Tablo: 1
Örnek bina analiz tablosu.

Bina:1		Bina:6	
	Malzeme Renk: Bej Doku: Mat Doku Benzeşimi:Yok		Malzeme Renk: Siyah Doku: Mat Doku Benzeşimi:Yok
Plan Şeması 	Boyut 	Plan Şeması 	Boyut
Bina:4		Bina:7	
	Malzeme Renk: Kahverengi Doku: Mat Doku Benzeşimi: Ahşap		Malzeme Renk: Bej Doku: Parlak Doku Benzeşimi:Mermer
Plan Şeması 	Boyut 	Plan Şeması 	Boyut
Bina:5		Bina:13	
	Malzeme Renk: Gri Doku: Mat Doku Benzeşimi: Yok		Malzeme Renk: Bej Doku: Mat Doku Benzeşimi: Yok
Plan Şeması 	Boyut 	Plan Şeması 	Boyut

pencere kenarlarında sütunlar vb. bulunduğu görülmüştür.

Seramik dış cephe kaplaması kullanımı; Alan çalışması kapsamında seramik malzemenin, 215 bina içerisinde 117 adet binada kullanılarak, en çok tercih edilen malzeme olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Bu binalarda seramik malzemenin; beyaz, bej, kahverengi, gri, siyah renklerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre renklerin dağılımı; Bej: 43 adet, Gri: 38 adet, Kahverengi: 15 adet, Siyah: 13 adet, Beyaz: 8 adet bina şeklindedir. Seramik malzemenin doku, desen, boyut kullanımında söz konusu 117 bina üzerinden yapılan değerlendirmeye göre;

- Seramik kaplama dokusu; 106 adet binada mat, 11 adet binada ise parlak dokuda kullanılmıştır.
- Seramik kaplama desen; 46 adet binada benzeşimli (33 adet mermer, 8 adet doğal taş, 5 adet binada ahşap benzeşimli) desen kullanımı görülmüştür.
- Seramik kaplama boyut ve kullanımı; kare ve dikdörtgen şekilde, yatay ve düşey olarak uygulandığı görülmüştür. Buna göre; 89 adet binada yatay, 29 adet binada düşey olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Seramik dış cephe kaplaması kullanılan 117 bina ve yakın çevresindeki etki üzerinden tespit edilen alan gözlemleri;

- Bina aralıkları bina yüksekliklerine göre hesaplanmadığından, bina yüksekliğince koyu ve mat renk kullanımı, karanlık yüzey, karanlık-dar sokak etkisi oluşturmaktadır.
- Mat ve koyu renklerin ısıyı emme oranının yüksek olması, dış mekânda binanın yakın çevresinde ısı adası etkisini arttırmaktadır.
- Doğal benzeşimli malzemelerden, mermer benzeşimli olan örneklerde oldukça yapay hissedilen ve algılanan, koyu renklerde kullanımlar görülmüştür. Doğal benzeşimli kaplamalar kullanıcı algısını yanıltmaktadır.
- Boyut kullanımlarında, cephe ölçüleri ve malzeme boyutunun karşılaştırılmadan karşılaştırıldığı, bu sebeple yer yer malzemenin orijinal

boyutunun kesilerek kullanıldığı görülmüştür. Bu durumda cephedeki kat yükseklikleri düzeninde farklı boyutta malzeme kullanımları oluşmuştur. Seramik kaplamanın sadece ürün boyutunda düşünülerek üretildiği, iç köşe-dış köşe ya da farklı malzemeler ile birleşme detayları sistem üzerinden düşünülmediğini göstermektedir.

* Seramik kaplama seçimlerinde; kat yüksekliğince düşey ya da yatay kullanımlarda; renk, boyut ve bina yüksekliği arasında bir ilişki kurulmadığı için bina daha yüksek, daha alçak ya da daha karanlık yüzey olarak algılanabilmektedir.

2.2. Anket Çalışması ve Sonuçları

Alanda seramik kaplama malzemesi kullanılan 117 binanın yüklenicileri üzerinden seramik malzeme üreticileri belirlenmiştir. Buna göre toplam 10 (on) adet seramik üreticisi olduğu tespit edilmiştir. Yapılan alan çalışması ile elde edilen tespitler doğrultusunda malzeme üretici ve tasarımcılarına yöneltilmek üzere anket soruları hazırlanmıştır. Anket soruları toplam 12; açık ve kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır. Anket çalışmalarını firmalar ile yapmadan önce soruların anlaşılabilirliği için 3 kişi; bağımsız mimar ve tasarımcılar ile pilot çalışma yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliği test edildikten sonra firmalar ile anketler yapılmıştır. Buna göre anket çalışması belirlenen 10 (on) üretici firmanın, seramik ürün tasarımcıları ile gerçekleştirilmiştir.

2.2.1. Anket Sorularının Belirlenmesi

Anket soruları çalışma alanından elde edilen verilere göre oluşturulmuştur. Bu veriler üzerinden seramik malzemelerin yerele özgü herhangi bir tasarım yaklaşımı içermediği düşünülmektedir. Bu nedenle bu sorularda ağırlıklı olarak üretici firmaların ürün /sistem tasarım yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma alanı kapsamında, cephe malzemeleri üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucunda;

- Dış cephe kaplama malzemesi olarak en çok tercih edilen malzemenin seramik olduğu.

- Belirli renk, doku ve boyutların sıklıkla tekrar ettiği,
- Alanın hafızasında ve geçmişinde bulunmayan, kent kimliği düşünülmeden renk tercihi yapıldığı, kentsel dönüşüm ile bu dokunun hızla renk – kimlik değiştirdiği.
- Kullanılan renklerin çalışma alanında iklimsel açıdan (*güneş ışığı ve ısı bakımından*) uygun olmayan renkler içermesi (*gri, siyah, kahverengi gibi koyu tonda renkler*), bina yakın çevresinde ısı adası etkisi ve karanlık yüzey etkisi oluşturması.
- Endüstriyel malzeme üretiminde iklim etkin tasarım yapılmaması ve inşaat sektörünün iklime dayalı seçim yapamamasının kontrol edilmemesi.
- Malzeme tasarımlarında, doğal malzeme benzeşimli tasarımların sıklıkla tercih edilmesi.
- Malzeme boyutlarında yatayda ve düşeyde kullanım farklılıklarının bulunması, malzeme boyut seçimlerinin sokak ve bina algısını olumsuz etkileyebilmesi; daha dar, daha karanlık gibi.
- Tüketici var olan seçenekler üzerinden seçim yapabildiği için, üreticinin dolayısı ile ürün tasarımcılarının piyasayı kendi ölçütleri üzerinden yönlendirebilmesi.
- Üreticinin seramik malzemeyi; ürün standartları sınırlarında taşınması gereken özelliklere göre üretmesi, bunun dışında iklim, yerleşim dokusu fiziksel özellikleri, kimlik gibi bölgeye ait veriler üzerinden tasarlamaması, bu durumun da yasal olarak kontrol edilememesi şeklinde tespitler elde edilmiştir.

Siyah, gri ve kahverengi renk kullanımlarının farklı boya, kompozit ve seramik malzemede sıklıkla tercih ediliyor olmasının tasarımcının kontrolünde olmadığı, bu ürünlerin pazarda olması ile seçildiği – tercih edildiği düşünülmektedir. Bu durum, bu malzemeleri tasarlayan, üreten olarak üretici tarafının sorgulanması gerekliliğini doğurmuştur;

- Üretici malzeme tasarımında ülke hatta bölgenin ekonomik, sosyal, fiziksel koşullarını düşünerek planlama yapıyor mu?
- Makro ya da mikro ölçekte herhangi bir üretim yaklaşımı var mı? (*Renk, desen, doku, boyut, iklim vs. gibi*)

Alan üzerinden tespit edilen problemlere bağlı olarak üretici firmaların ürün tasarımı bölümleri ile gerçekleştirilecek olan anketin soruları oluşturulmuştur. Bu soruların hipotezi;

- Ürün tasarımlarında mikro ya da makro ölçekte belli bir tasarım yaklaşımının (*renk, desen, doku, boyut seçiminin dış ve iç kullanıcıya yarar sağlaması anlamında*) olmadığına sorgulanmasıdır.

2.2.2. Anket Analizi

Araştırma, nitel analiz kapsamında Betimleme ve İçerik Analizi ile değerlendirilmiştir. Veriler betimlenirken özellikle kapalı uçlu sorularda tanımlayıcı istatistik ölçüler kullanılmıştır. Tüm analizler IBM SPSS21 ve NVivo 11 yazılımları ile gerçekleştirilmiştir. Anket soruları üzerinden, sırasıyla ilenmiştir.

Nitel analizler, sosyal olaylar ve olguların gerçekleşme biçiminin aktarılmasını sağlayan, ölçmek yerine ana etkileyenlerin ve değişkenlerin incelendiği analizlerdir. Betimleme analizi, görüşülenlerden bilgi alınmasına başvurularak veri elde edilen bir yöntemdir. İçerik analizi ise, çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin sistematik olarak incelenmesidir. Araştırmada betimleme analizi kapsamında, öncelikle verilerin görüşülenlerden alınması yöntemine başvurulmuştur. Elde edilen verilerle betimleme analizi için tematik çerçeve oluşturularak, veriler tematik çerçeveye göre işlenmiştir. Bulgular tanımlanıp, yorumlanarak analize dâhil edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi kapsamında, sistematik olarak incelenmiştir (*Url-3*).

2.2.3. Anket Sonuçları ve Değerlendirme

Seramik kaplama malzemesi üreticilerinin renk-desen-doku-boyut-sistem tasarım ölçütlerinin sorgulanması amacıyla hazırlanan anket sorularına göre ürün tasarımcılarının verdiği cevaplar, soruları içeren alt

başlıklar altında açıklanmıştır. Bu başlıklar altında yer alan bilgilerin tamamı ankete katılan 10 (*on*) üretici firmaların verdiği cevaplar değiştirilmeden programa bağlı olarak oluşturulmuştur.

2.2.3.1. Üretici Tasarım Yaklaşımı

Üretici firmaların ürün tasarımcılarına; “Dış cephe seramik kaplama malzemelelerinde tasarım yaklaşımınız nedir? Ürün hangi ölçütlere göre geliştirilmektedir?” sorusu yöneltilmiştir. Buna göre;

Araştırmaya katılan üretici firmalar, tasarımlarına karar verirken genellikle yurtdışındaki fuarları takip ettiklerini belirtmişlerdir. Özellikle Paris Cersaie fuarının en çok ilgi gören fuar olduğu vurgulanmıştır. Firmalar Türkiye’de yapılan Unicera fuarına da düzenli olarak katılmakta ve bu fuarlarda sergilenmek üzere genellikle yılda iki koleksiyon hazırlamaktadırlar. Kullanılacak tasarımlar ayrıca; www.gsn.com sitesinden, mimari örnekler sosyal paylaşım sitelerinden de takip edilmektedir.

İtalyanların tasarım konusunda öncü olduğu görüşü bütün üretici firmalarda hâkimdir. Genellikle İspanya ve İtalya’da geliştirilen projeler (*grafik, tasarım, desen üzerine yapılacak dekor*) Türkiye’deki firmalar tarafından satın alınmaktadır. Türkiye’de üretim Avrupa’ya göre daha ucuz olduğundan Türkiye’de ihracat yapan büyük firmalar bulunmaktadır.

Üretici firma ürün tasarımcılarının yönetilen bu soruya hepsinin verdiği cevaplar üzerinden; sözcük bulutunda en çok “tasarım” sözcüğünü kullandıkları görülmektedir (*Resim 15*). Daha sonra en sık kullanılan sözcük “takip”tir. Burada takip trendin takip edilmesidir. Ortak görüş tasarımın trende bağlı olduğudur. Türkiye’de tasarım yönünün çok zayıf olduğu, yerele özgü herhangi bir veri üzerinden tasarım yapılmadığı, İspanya ve İtalya ağırlıklı olmak üzere tasarımın bu ülkelerden satın alındığı anlaşılmaktadır.

2.2.3.2. Üreticinin Renk-Desen-Doku Tasarım Ölçütleri

Ürün tasarımcılarına yönetilen; “Seramik malzemesinin renk, desen ve doku kararı

hangi tasarım ölçütlerine göre belirlenmektedir?” sorusuna verilen cevaplar;

Firmalar hem trendlere hem de pazar taleplerine göre renk, desen ve doku kararlarını vermektedir. Kısaca renk, desen ve dokuyu trendler (eğilimler) belirlemektedir. Ahşap, mermer dokulu ürünler ve doğal taş tipolojileriyle, soğuk gri, bej ve kahverengi renkleri trenddir. Mimaride düz, zamansız renkler vardır. Bunlar, alüminyum grisi, beton grisi, tuğla kırmızısı, cotto rengi, beyaz renk veya bone gibi renklerdir. Seramikte kullanılan mürekkep gamutu RGB (red, green, blue; kırmızı, yeşil, mavi; dijital ortamlar için kullanılan renk uzayı) kalitesinde olmadığı için özellikle dijital baskı karolarında kısıtlı renk gamutu içinde hareket edilmektedir. Tasarımın yalın olması önemlidir. Renklerin doğal tonlarda, desenlerin ise baskın olmaması gerekmektedir.

İnsanın kabul edebileceği yansıma oranı %20’lerdir. Bu nedenle çok koyu veya çok açık renklerin insan psikolojisi bakımından tercih edilmemesi gerekmektedir. Bu soruya ilişkin verilen cevaplara göre sözcük bulutunda, en sık kullanılan sözcüğün “renk” olduğu görülmektedir (Resim 16). Yine doğal mermer ve ahşap sözcükleri araştırmaya katılanlar tarafından sık kullanılan sözcüklerdir.

2.2.3.3. Ürün Rengi-Üretici Yaklaşımı

Ürün rengi ve sektör eğilimi için yöneltilen; “Seramik malzemenin rengi belirlenirken takip edilen veya sektöre yön verdiğini düşündüğünüz veya faydalandığınız kaynaklar var mı? Nelerdir?” soruya verilen cevaplar; Renk bir devinin sürecidir. Seramik sektöründe rengi diğer sektörlerde (kâğıt,

tekstil, giyim, vs.) ortaya çıkan renk anlayışının belirlediği düşünülmektedir. İspanya Cevisama, Milano Salone del Mobile ve Bologna Cersaie fuarları ilk gerçek ürünlerin teşhir yerleridir. Türkiye’de de Unicera düzenli olarak organize edilen bir fuardır. Cersaie en önemli fuar kabul edilmektedir. Bu fuarın amacı sadece ticari değildir. Özellikle İtalyan firmaları uzmanlaşmış üretim yaptıklarından, Cersaie’de sunumlarını yaparak, sipariş almakta, bağlantılar kurmaktadır. Cersaie, tüm dünyadaki alıcıların katıldığı fuar olması bakımından da önemlidir. Bunların dışında renklerin belirlenmesinde www.gsn.com web sitesi ve tasarım firmalarından da yararlanılmaktadır.

Salone del Mobile fuarı olan bir diğer önemli fuar ise Milano’da düzenlenmektedir. Ayrıca; Jaime Hayon, Marcel Wanders, Patricia Uglia gibi tasarımcılar, seramikçilerden Vives gibi markalar, öncü olduğu düşünülen üretim teknolojileri, gelişmiş tasarım dilleri sosyal medyadan takip edilmektedir. Yine sosyal medyadan Milan Design Week, Paris’te Masion Objet, London Design Week de yoğun bir şekilde takip edilmektedir. Cevisama, Paris Design Week gibi fuarlar da firmalar tarafından ziyaret edilmektedir. Bu soruya ilişkin sözcük bulutunda katılımcıların en sık kullandığı sözcükler “Cersaie”, “Unicera” ve trendin takibini temsil eden “Takip”dir (Resim 17).

2.2.3.4. Ürün Rengi-Ürün Değişim Aralığı

Dış cephe kaplama malzemelerinin maliyet ve sistem gereği servis ömrünün yapı kadar olmasa da dayanıklı olması gerekmektedir. Dayanıklılık dışında bu malzemelerin yakın çevresinde özellikle renk kullanımı-

Resim: 15

Tasarım sözcük bulutu.

Resim: 16

Renk-desen-doku kararına ilişkin sözcük bulutu.

Resim: 17

Faydalanılan kaynaklar sözcük bulutu.

na bağlı olarak psikolojik ve görsel etkisi de söz konusudur. Ancak anlaşıldığı üzere seramik malzeme renk kararını moda yönlendirmektedir. Bu malzemeler modaya göre karar verilip modası geçince değiştirilebilecek türde ekonomik malzeme ve sistemler değildir. Özellikle cephe kaplama malzemesi olarak kullanılacak olan malzemelerin sık değiştirilebilme şansı çok azdır. Alandan elde edilen bu veri ile yöneltilen; “Seramik kaplamanın değişim aralığı, malzemenin renginin belirlenmesinde size göre nasıl etkilidir?” sorusuna verilen cevaplar;

Dış cephede genellikle uzun dönemli kullanılabilir, zamansız renkler (*krem rengi, uçuk gri gibi*) tercih edilmektedir. Örneğin, trend olan coral-mercan renkleri uygulanmamaktadır. Bir geçmişi olan mimari renkler, nötr renkler kalıcı olabilmektedir. Örneğin, cotto kırmızısında olduğu gibi, renk İtalya'nın toprak renklerine boyanmış evlerin renklerine kadar uzanmaktadır. Ayrıca seramik malzeme çok dayanıklı olduğu için ciddi bir darbeye maruz kalmadı-

ğı sürece bir problem yaşanmamakta uzun süreli kullanılmaktadır. Örneğin, 20 yıl sonra problem yaşandığında da aynı ürün küçük ton farklarıyla tedarik edilebilmektedir. Ürün uzun süreli olduğundan bazen açık renkten, hızlı kirlenebileceğinden, kaçınılmaktadır.

Renkler aynı zamanda yurtdışı trendleri ve taleplerine göre belirlenmektedir. Örneğin, İskandinav ve Batı Avrupa ülkeleri genelde soluk renkleri tercih etmektedir. Almanya'nın ise ürün ithalat miktarı çok yüksektir. Almanlar daha çok soluk gri, mat renkleri tercih etmektedir. Akdeniz ülkelerinde ise parlak renkleri daha çok tercih edilmektedir. Aslında Türkiye güneşli olduğundan parlak renkleri uygun olabilir. Ancak ihracat için yüksek miktarda mat renk üretimi yapıldığı, iç piyasaya da mat renklerin sunulduğu ve bu nedenle daha çok satıldığı belirtilmektedir.

Bu soruya ilişkin verilen cevaplara göre sözcük bulutu incelendiğinde en sık kullanılan sözcüklerin “renkler”, “yeni” ve “soluk” tur (*Resim 18*). Ağaç diyagramında da “renkler” sözcüğünden önce ve sonra gelen sözcükleri görmek mümkündür (*Resim 19*).

Yanıtlardan tasarımın ülkeler özelinde yapılabildiği, ancak ülkemize özgü bir tasarım yapılmadığı, ihracat için üretilen ürünlerin iç pazara satılması ile malzemenin değişim aralığı göz önüne alınmamaktadır.

2.2.3.5. Ürün Rengi-Kent Rengi

Dış cephe kaplama malzemesi olarak kullanılabilir her malzeme gibi seramik kaplama malzeme renginin de; bir binanın görünürlüğünde, sokak, mahalle hatta kent renginin oluşumunda çok önemli etkisi vardır.

Resim: 18

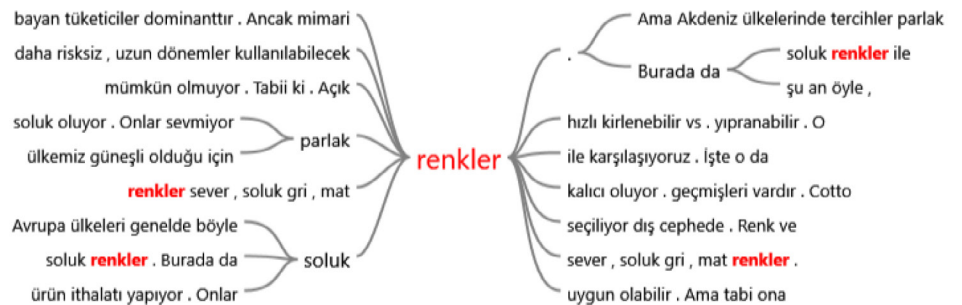
Kaplamanın değişim aralığı sözcük bulutu.

Resim: 19

Kaplamanın değişim aralığı ağaç diyagramı.

Text Search Query - Results Preview

Bu bağlamda yöneltilen; “Seramik malzeme renginin, cephe yüzü olarak kent kimliğine etkisi var mıdır? Neden?” sorusuna alınan cevaplara göre;

Araştırmaya katılanlardan bazıları seramik malzeme renginin farklılık yaratabileceğini ancak renk olarak kent kimliğine katkısı olduğunu düşünmemektedirler. Çünkü rengin başka malzemeler ile de sağlanabileceği görüşündedirler. Çok büyük kütlelerde seramik renginin normal bir boyadan biraz daha mimari, modern, şık bir görünüm sağladığını da kabul etmektedirler.

Bazı katılımcılar da rengin algıyı çok etkilediğini, tarzı, kültürü de yansıttığı görüşündedirler. Firmalar uygulamalarında doğadaki rengin çok dışına çıkmadan, rahatsızlık verici bir görüntü oluşmasını engellediklerini belirtmektedirler. Rengin kent kimliğine etkisi olduğu düşünülerek, yurtdışında dış cephede kaplama malzemesinin rengi, boyada olduğu gibi kent konseylerince belirlenmektedir. Bir kentin renginin tarihsel dokusuyla uyumlu olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Toscana’da toprak renkleri, Kudüs’te ise Kudüs taşı denilen doğal taş olması zorunluluğu vardır. Renklerin, dokuların çevreye etkisi vardır. Binaların imajı, o binaların kimliğidir. Kullanılan renkler, kentin tarzı ve kültürünü yansıtmaktadır. Örneğin, tüm cephesi beton kaplı olan bir kent endüstriyel bir şehir imajı verirken, tuğla desenli ürünlerle kaplı bir kent rustik, vintage bir kent görünümü verebilmektedir. Konsept projelerde de bir stil belirlenmekte ve seçilen stile uygun kaplama rengi uygulanmaktadır. İtalyanlar ve Fransızlar kent dokularını korumakta ve buna çok önem vermektedirler. Örneğin, Paris 1800’lerdeki yapılaşmayı korumuş ve kendisine bir kimlik oluşturmuştur. Aslında İstanbul’un orijinal durumu da İtalyanlara benzemektedir. Eski zaman planları incelendiğinde, Bizans zamanında da Bizans bina tipi vardır. “Onlar muhafaza edilseydi, bizim kendi kimliğimiz devam edecekti.” görüşü de belirtilmiştir. Orta Asya’dan gelen Türkler, kendilerinden önceki kültürleri, medeniyetleri kabul etmediğinden kent kimliği oluşamamıştır. Halbuki Anadolu toprakları Hititlerden, Friglerden gelen

Resim: 20

Seramik malzemenin kent kimliğine etkisi sözcük bulutu.

büyük bir uygarlık barındırmaktadır. Günümüzde bu konuda ülkemizde bir karmaşa vardır. Sözcük bulutunda en sık tekrarlanan sözcüklerin “zaman”, “kimlik”, “kent” sözcükleri olduğu saptanmıştır (Resim 20).

2.2.3.6. Ürün Rengi - İklim

Dış cephe kaplama malzemesi olarak kullanılacak her malzeme gibi seramik kaplama malzeme rengi de binanın yer aldığı bölgenin mikro-iklim özelliklerine bağlı olarak güneş ışınımı ile ilişkisinde rengine bağlı olarak ısıyı absorbe etme ve ısıtım-taşıtım ile yakın çevresine yansıtma oranları değişken, ancak etkindir. Çalışma alanında ağırlıklı olarak koyu renklerin tercih edilmesine bağlı olarak ürün tasarımcılarına yöneltilen; “Seramik malzeme renginin belirlenmesinde iklim bölgelerine göre yaklaşımınız nasıldır?” soruya verilen cevaplara göre;

Katılımcılar bu soruya; iklim özelliklerine göre ısı gerilmelerden dolayı dayanıklılık, ısıyı etme oranına bağlı olarak renk aralığı üzerinden cevaplar vermiştir. Bu görüşlere hiç katılmayanlar da olmuştur. Katılımcılardan 3’ü seramik malzeme renginin iklim bölgelerine göre farklılaşmadığını düşünmektedir. Geri kalan katılımcılardan biri, renk ile iklim ilişkisinin yakın zamana kadar olduğunu son yıllarda giderek yok olduğunu belirtmektedir. Örneğin; Anadolu’da, doğuda daha çok canlı renkler tercih edildiğini ancak günümüzde, internet sayesinde trendlerin herkes tarafından takip edildiğini, artık dünya ile bir farkımız kalmadığını belirtmektedir. Ancak malzeme ile ilgili farkların bölgesel ve iklimsel olarak hala geçerli olduğunu, örneğin; soğuk iklim bölgesinde dış cephe için tasarlanmış olan bir karonun, zeminde kaplama olarak

kullanıldığında don durumunda çatlayabileceğini belirtilmektedir.

İşin tekniği ve ekonomisi gereği bol güneşli yerlerde açık renkler (*Bodrum evleri, Yunan adaları evleri vs.*), az güneşli yerlerde ise daha fazla enerji absorbe edebilmek için koyu renkler tercih edilmektedir/edilmelidir (*İsveç, Finlandiya vb. ülkelerde en çok satılan renkler siyah ve gridir.*). Renkler, desenler ve dokular tercihinde bölge, ülke, şehir, sosyal, kültürel durumlar dahi farklıdır. Avrupa mat tercih ederken, Türkiye’de parlak renkler seçilmektedir. Örneğin; Asya’da (*Endonezya, Vietnam, Tayland vb.*) yeşil ve sarı tonların ağırlıklı tercih edildiği gözlenirken, Rusya’da ise kahve ve pembe tonlarının ağırlıklı olduğunu söylenebilir. Ancak Türkiye’de yurtdışına ihraç edilen ürünler, iç pazara da sunulduğu için, “Türkiye için iklime bağlı olarak özel tasarım yapılmadığı, renk konusunda iklime duyarlı tasarım yaklaşımının olmadığı” söylenmektedir.

Malzemenin değişen iklim koşullarına dayanıklılığında; soğuk iklimler için dayanıklılık testleri ve yüzey farklılıkları oluşturularak dayanıklılık artırılabilir. Ürünler, kalınlık, boyut ve yüzeyde yapılan birtakım malzeme uygulamalarıyla daha dayanıklı hale gelebilmektedir. Yine soğuk bölgelerde kullanılan ürünler; kaymazlık ve soğuk-sıcak duyarlılık testlerinden geçmektedir. Sözcük bulutunda “tercih”,

“renkler” sözcükleri en sık kullanılan sözcüklerdir (*Resim 21*). Ağaç diyagramında da “tercih” sözcüğünden önce ve sonra gelen sözcük dizilimi görülmektedir (*Resim 22*).

2.2.3.7. Ürün Rengi - Tüketici Talebi

Çalışma alanında yapılan görüşmelerde, dış cephe seramik kaplama malzemeleri renk seçiminde, tüketicinin (*yüklenici, mimar ya da birey*) var olan ürünler arasından seçim yapabildiği, tasarımcının piyasayı yönlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre yöneltilen; “Üretim yaptığınız renkler dışında, kullanıcılar, tasarımcılar ya da mimarlar tarafından, farklı renk talepleri olmaktadır?” sorusuna verilen cevaplara göre;

Katılımcıların %70’i üretim yapılan renkler dışında farklı talepler olabildiğini belirtmektedirler (*Tablo 2*). Büyük ve önemli bir projelerde talebe göre farklı renklerin, dokuların, ebatların çalışılabileceği görüşü hâkimdir. Aynı zamanda bayilerden geri dönüşler de üretim planlamasını belirlemektedir. Ancak genellikle, beyaz, bone, siyah, tuğla kırmızısı, beton grisi, alüminyum grisi gibi mimari zamansız renklerin çalışıldığı belirtilmektedir. Ancak alanda yer alan binaların proje büyüklüğü özel üretim yapılabilecek boyutta olmadığı için mevcut ihracat üretimi kapsamındaki renklerden seçim yapılmaktadır.

2.2.3.8. Ürün Desen, Doku-Tasarımcı Yaklaşımı

Alanda elde edilen sonuçlara göre ahşapmış, mermermiş gibi doğal malzeme benzeşimli ürünlerin sıklıkla tercih edildiği gözlenmiştir. Bunun üzerine ürün tasarımcılarına yöneltilen; “Seramik malzemenin desen ve dokusu hangi tasarım ölçütlerine göre belirlenmektedir?” sorusuna verilen cevaplar;

Desen ve dokuda da trende bağlı olarak karar verildiği belirtilmektedir. Günümüzde doğal renkler ve yüzeyler trenddir ve çok

Resim: 21

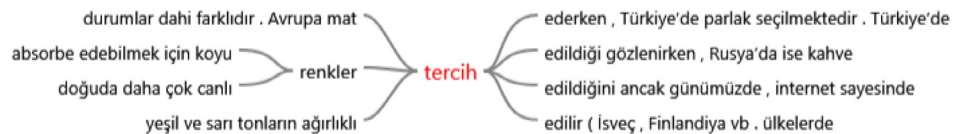
Renk- iklim sözcük bulutu.

Resim: 22

Renk- iklim ağaç diyagramı.

Text Search Query - Results Preview

Ana Kategori	Tema	Düğüm	Frekanslar	Yüzde %
Renk ve Doku	Farklı Renk Talepleri	Evet	7	70
		Hayır	3	30

Tablo: 2
Farklı renk talepleri.

tercih edilmektedir. Taş, beton ve çimento tipolojilerinin son dönemde çok trend (*moda*) olduğu belirtilmektedir. Örneğin, çimento yüzeyli ürünlerde beton görüntüsü dokuya da yansıtılmaktadır. Ahşap moda ise ağacın girintileri, ahşabın yüzeyindeki sıcaklık, ahşap dokusu kameraya yansıtılmaktadır. Ürün mermer ise onun tonları uygulanmaktadır. Dokular çalışılırken doğal desen bozulmamaya özen gösterilmektedir. Örneğin, ahşap bir yüzey çalışılıyorsa dokunulduğunda da ahşap yüzey hissi uyandırması beklenmektedir. Bunun için bazı rölyef ve yüzey aplikasyonları kullanılmaktadır.

Doku olarak son 10 yıldır ahşap ve mermer benzeşimli ürünlere çok talep vardır. Günümüzde dış cephelerde kaya yüzeyli, kayaymış gibi gerçek taş ya da tuğla görünümünü veren yüzeyler trenddir. Ürün mermer doku barındırıyorsa, o mermer genellikle doğal renk ve dokulara sahip olmaktadır.

“Trend olan doku ne ise yüzeye de yansıtılmaktadır. Teknoloji de bunun yapılmasında çok etkilidir. 7-8 yıldır seramik üretiminde 400dpi gibi bir definisyona ulaşılmıştır. Resim detayında seramik mürekkepleri ile baskı yapabilmek büyük bir devrim olarak görülmektedir. Doğanın doku ve desenlerini neredeyse yüzde yüz benzerlikte kopya edilebilmektedir. Doğal ürün trendleri belirleyicidir. Cephe malzemelerinde ağırlıklı olarak nötr doğal tonlarda düz yüzeyler ve beton-çimento tipoloji ürünler tercih edilmektedir. Mermer ve doğal taş tipolojileri de tasarımlarda etkindir.” Sözcük bulutunda bu soru yanıtlanırken en sık tekrarlanan sözcükler “ahşap” ve “doğal” sözcükleridir (Resim 23). Ağaç diyagramında da “doğal” sözcüğünden önce ve sonra gelen sözcük dizilimlerini görmek mümkündür (Resim 24).

Doğal benzeşimli ürünlerin tasarımda ağırlık kazanmasının gerekçesi üzerinden yönelttilen “Seramik malzemenin desen-doku tasarımında doğal malzemeler (*ahşapmış gibi mermermiş gibi*) ile dokusal benzeşimlerin sebebi nedir?” soruya verilen cevaplar;

Ahşap ve mermer uzun yıllardır dekorasyonda kullanılmaktadır. Mermer çok pahalı, işçiliği yüksek maliyetli bir malzemedir. Yıprandığında silinmesi ve üzerine cila yapılması gerekmektedir. Ayrıca maden ocaklarından çıkarılan mermerlerin üzerinde lekeler ton farkları olabilmekte, büyük metrajlı projelerde homojen malzeme elde edilememektedir. Ahşap ürünler ise sıcak his veren, dekorasyonda sıklıkla kullanılan bir malzeme olmasına rağmen sıcakta/soğukta çalıştığından sorun yaşatabilmektedir. Doğal malzemelerin birçok açıdan üretim ve kullanım sorunları vardır.

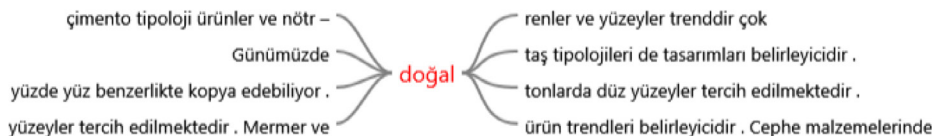
Örneğin, antik kentler bu nedenlerle yıkılmış haldedir. Seramik ise binlerce yıl doğada dayanabilmektedir. Seramiğin yüzeyi serttir, kolay temizlenir, suya, ısıya, asitlere, bazlara ve hava şartlarına karşı dayanıklı, hijyenik bir malzemedir. Tüm

Resim: 23
Desen-doku-tasarım sözcük bulutu.

Resim: 24
Desen-doku-tasarım ağaç diyagramı.

Text Search Query - Results Preview

firması ile yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi şu şekildedir;

- Cephe malzemelerinde tercih edilen seramik malzemenin tasarımında, trendler, fuarlar, müşteri ve pazar talepleri, şirket kar ve zararları ve teknolojik imkânlar bütününde bir tasarım girdisi oluştuğu görülmektedir. Türkiye için ülkeye, bölgeye veya kente özgü herhangi bir tasarım yaklaşımının bulunmadığı görülmektedir.
  - Tasarımlar, özellikle yurtdışındaki trendler ve fuarlara (*özellikle Bologna'daki Cersaie*) göre şekillenmektedir. Bu bağlamda üreticilerin bir kısmı tasarımlarını kendi bünyelerindeki ekiplerince oluştururken, büyük bir kısmı yurtdışındaki tasarım ofislerinden, özellikle İtalya ve İspanya'da bulunan ofislerden, hazır olarak satın almaktadır. Bu sebeple ülkemizde en büyük eksik tasarım konusunda olduğu görülmektedir. Firmaların üretimlerde tasarımı kapsayan bütünsel bir yaklaşım içine girmedikleri, tasarımları belirli trendlere (*modaya*) ve belirleyicilere göre yönettikleri görülmektedir.
  - Ülkemizdeki seramik firmaları, yurtdışındaki firmaların, özellikle Avrupa ülkeleri, Almanya vb. gibi, kendi ithalatları için ucuz üretim açısından tercih ettikleri firmalardır. Bu durum firmaların yurtdışına verdiği önemi artırmakta, yurtiçine verilen önemin önüne geçtiğini göstermektedir.
  - Ülkemizdeki firmaların yoğun ihracat yapıyor olması, tasarımlardaki yurtdışı trend (*moda*) takiplerini de zorunlu kılmaktadır. Ancak, ülkemiz içinde de genellikle Almanya gibi ülkemiz ikliminden daha farklı ülkeler için üretilen ihracat ürünleri piyasaya sunulmaktadır. Ülkemize ve kentlere özgü, ayrıca bir iklimsel, bölgesel ve kimlik yaklaşımlarını kapsayan renk, doku, boyut tasarımları oluşturulmamaktadır. Burada alan çalışması kapsamında da görülen, bir kent mas-
- ter alt planı ve renk konusunda kent içerisinde bir belirleyicinin olmaması da etkilidir.
  - Seramik dış cephe kaplama malzeme genellikle sistem olarak değil karo olarak tasarlanmaktadır. Malzemenin boyutu genellikle 1'e 2 oranlarında olurken, yatay – düşey kullanım konusunda, yatay kullanımın önerildiği ancak iki kullanım tipinin de uygun olduğu ve mimarın/tasarımcının kararına bırakıldığı görülmüştür. Seramik karo olarak tasarlandığında, sistem olarak farklı elemanlarla birleşimi düşünülmeyen için uygulamada problemler oluşabilmektedir.
  - Seramik malzemenin tasarımında son yıllarda yurtdışı esas alındığı için, firmalarca zamansız renkler olarak kabul edilen gri, bej, kahverengi gibi tonların dış cephede etkili olduğu belirtilmiştir. Dönem dönem farklı ve canlı renk tonları da moda olmakta ancak bu renkler cephede değil, genellikle iç mekânlarda kullanılmaktadır. Bu durum yapılan alan çalışmasında da görülmektedir. Özellikle son yıllarda gri-siyah gibi renklere ağırlık verilmesi üretim yelpazesinden kaynaklandığını yansıtmaktadır. Üretim yelpazesindeki malzeme renk-doku özelliklerinin bu şekilde olması ile bu renklere yaklaşıma firmalarca alışkanlık olarak bakılmaktadır.
  - Renkler daha çok Paris, Londra, Milano gibi şehirlerin tasarım haftalarında ortaya çıkmakta ve görülmekte, seramik sektörü için ise Cersaie fuarına yansımakta ve oradan yayılmaktadır. Ayrıca ülkemizde fuar olarak Unicera fuarı malzeme tanıtımı açısından tüm firmaların katıldığı bir organizasyon olmaktadır. Türk firmalar yurtdışındaki fuarları, özellikle Cersaie'yi, yakından takip etmektedir. Ancak bu takip yalnızca yurtdışına yönelik yaklaşımların hazırlanabilmesi amacıyla yapılmakta, yurtiçine yönelik yaklaşımları içeren malzeme tasarımı ve üretimi yapılmamaktadır.

- Günümüzde özellikle doğal ürünün, trendleri belirleyici olduğu belirtilmiştir. Doku olarak son yıllarda, doğal malzeme benzeşimi, ahşapmış gibi, mermermiş gibi, dokuların trend olduğu ve tercih edildiği belirtilmektedir. Bu bağlamda, doğal malzeme benzeşimli ürünler, maliyet, işçilik, kullanım, hijyen gibi konularda kullanıcılar tarafından doğal ürün yerine tercih edilmektedir. Bu durum, yapılan alan çalışmasında elde edilen bulgularda da görülmüştür. Geçmişte doğal malzeme tercihi yapılan alan içerisinde günümüzde doğal malzemelerin kullanılmadığı, bunun yerine doğal malzeme benzeşimli ürünlerin tercih edildiği görülmektedir.
- Seramik malzemenin baskı teknolojisi ile üretilen bir ürün olması, yüksek çözünürlükte baskı yapılabilmesi, neredeyse birebir doğal görünümlü ürünlerin elde edilebiliyor olması, doğal benzeşimli ürünlerin daha çok tercih edilmesini sağlamaktadır. Ancak, teknolojiye rağmen çoğu binada doğal benzeşimli olarak tasarlanmış olan malzeme doğal malzemenin hissini tam olarak verememekte, oldukça yapay görünmektedir. Bu baskı teknolojisinin farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklanabilir.
- Maliyet, ürünlerin renk, desen ve doku özelliklerine göre değişebilmektedir (*Örneğin, koyu renk kullanılan ürünlerin daha pahalı olması*). Yükleniciler seçimi inşa edilen binanın bulunduğu ekonomik çevreye göre yapmaktadır.

3. Sonuçlar

Bina yüzü olarak cepheler, renk, desen ve dokularıyla kullanıcıya etki eden, kent içerisindeki yaşamlarına dâhil olan, binanın ve kentin kimlik kazanımını destekleyen, bina-bina, bina-sokak, bina-kullanıcı ilişkisini sağlayan öğelerden biridir. Bu bağlamda cephe malzemesi ve özellikleri son derece etkili olmaktadır. Cephe kompozisyonunda, biçim, boyut, ölçek, gibi kararlar ile eşit ağırlıkta yüzey kaplaması için kullanılan malzemenin rengi de çok önemlidir. Son on yılda inşa edilen binaların cephe-

sinde kullanılan farklı malzeme türlerinde genellikle renk seçiminde eğilimin koyu renkler olduğu görülmektedir.

Mimaride malzemeyi tercih eden kadar, malzemeyi üreten, tasarlayan da bu sürece dâhil olmaktadır. Malzeme üreticileri ve tasarımcılarının oluşturduğu ürün yelpazesi doğrultusunda mimar/tasarımcı, malzemeyi sunulan tercihler arasından seçebilmektedir.

Çalışmanın amacı, cephe kaplama malzemesi ürün tasarımcılarının, tasarımcı/yüklenici seçimini yönlendirdiği, ancak ürün tasarımlarının bölge, kimlik, iklim, kullanıcı algısı gibi kentsel alanda etkin rolü olan bina cephelerine yönelik herhangi bir yaklaşım olmadığına belirlenebilmesi idi. Bu amaçla alan çalışması ile cephe ve malzeme özellikleri değerlendirilerek, ürün tasarımcılarının mikro ya da makro ölçekte yere özgü belirli bir tasarım yaklaşımının olup olmadığı anket ile sorgulanmıştır.

Bu çalışma, literatürde cephe malzemesini alan çalışması ve malzeme üreticileri / tasarımcıları ile anket çalışmasını beraberinde barındırarak, bu etkiyi sorgulayan bir kaynak olmadığından, gerek cephe, gerek tercih edilen malzeme ve özellikleri gerekse malzeme üreticisi/tasarımcı yaklaşımlarını belirleyebilmek için hazırlanmıştır. Yapılan alan çalışması sonucunda, kentin kimliğinde ve hafızasında olmayan, bölgenin fiziksel çevre ve iklimsel özellikleri açısından olumsuz şartlar oluşturabilen; gri, kahverengi, siyah gibi soğuk ve mat renklerin ve bölgenin hafızasında bulunan taş, traverten gibi doğal malzemeler yerine doğal benzeşimli yapay dokulu malzemelerin kullanımının arttığı tespit edilmiştir.

Yapılan anket çalışması sonucunda, alan çalışmasında tespit edilen durumların nedenleri, bu tercihlere etki eden üretici ve tasarımcılar ile yapılan anketler sonucunda açığa çıkarılmıştır. Bu bağlamda, anketlerin sonucuna göre seramik dış cephe kaplama malzemesi tasarımı konusunda, ülkemizin özellikle Almanya gibi Kuzey Avrupa ülkelerine ihracat yapan bir pazara sahip olduğu ve bu bağlamda yurtdışı tercihlerinin tasarımları yönlendirdiği belirlenmiştir. Ülkemize ve kentlerimize özgü

yaklaşımların ve girdilerin eksik olduğu görülmüş, yurtdışı ihracatı için üretilen ürünlerin yurtiçi pazarına sunulduğu tespit edilmiştir.

Bu sebeple alan çalışmasında da tespit edilen renklerin ve dokuların, aslında yurtdışındaki ülkelerin tercihi olan renk ve dokular olduğu anlaşılmıştır. Üreticilerin yurtiçine özgü yerel bir yaklaşımı bulunmadığından piyasaya bunların sunulması ile yurtiçindeki tasarımcı ve mimarları da bu renklerin ve dokuların seçilmesinde yönlendirdiği görülmüştür. Üreticilerin ürün seçeneklerinin bu çerçevede sınırlı olmasından dolayı hem tasarımcı hem kullanıcı için şartlar baştan belirlenmiş olmaktadır.

Tasarımcıların mecburen bu renk, desen ve doku tercihlerine yönelmek durumunda kalması olumlu değildir. Türkiye ve İstanbul, ihracat yapılan Kuzey Avrupa ülkelerine oranla daha sıcak ve güneşli bir iklime sahiptir. Bu sebeple, iklime uygun ve yöreye özgü yaklaşımlar da geliştirilmelidir. Üretim sürecinde, Türkiye için, iklim bölgelerine göre mikro-iklim ölçeğinde haritalama yapılarak, bölge renkleri belirlenmelidir. Bu bağlamda gerek ürün tasarımcıları gerekse yerel yönetim kontrolünde yasal çerçeve geliştirilmelidir. Böylelikle ülkemizde ve kentlerde, renk aracılığı ile kullanıcılar için işlevsel, görsel, iletişimsel ve fiziksel açıdan daha sağlıklı ve elverişli çevreler sağlanabilir●

Kaynakça

- Bala, H. (2006). *Mimarlık – Şehircilik, Bina – Kent, İç – Dış, Özel – Kamusal Arasında Kentsel Ara yüzler*. Yapı Dergisi, 293, (s.44-49).
- Habib, S. (2010). *Kentlerin Çehresi, Duvarların Rengini Düşünmek* (s.1). TMMOB Dosya 23, “Kent Estetiği”. (Erişim tarihi: 4 Mayıs 2019). Erişim adresi: https://www.academia.edu/1347132/KENTLERİN_ÇEHRESİ_DUVARLARIN_RENGİNİ_DÜŞÜNMEK
- Konuk, G. (1989). *Kamu Mekânları Tasarımında Cephe Düzeni*. M. Çubuk, B. Ulusay (Editör), Kamu Mekânları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, 1, (s.54-55). İstanbul: Mimar Sinan Üniversite Matbaası.
- Rasmussen, S.E. (1964). *Experiencing Architecture*. (First M.I.T. Press Paperback Edition) (p.214-223) Cambridge: The M.I.T. Press.
- Şenyiğit, Ö. (2010). *Biçimsel Ve Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul’da Meşrutiyet ve Halaskargazi Caddeleri’ndeki Cephelerin İncelenmesi*. (Doktora tezi) (s.17). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tekin, Ç. (2018). *Bağdat Caddesi Sınırında Dönüşüm ile Yıkılan Bir Dönem Binalarının Cephe Tasarımında Malzeme Kullanımı*. Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük, (s.4-10). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yiğit, V. (2018). *Caddebostan ve Bağdat Caddesi* [PowerPoint sunumu] (s.3-14). Erişim tarihi:11.03.2019. Erişim adresi: https://www.academia.edu/37467675/CADDEBOSTANBA%C4%9EDAT_CADDES%C4%B0.pdf
- Zengel, R., Kaya, İ. (2007). *Renk Algısının Mekân Üzerindeki Etkileri*. Mimarlıkta Malzeme Dergisi, 6 (4), (s.26-31).

İnternet Kaynakları

- Url-1. <http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx> (Erişim tarihi: Eylül 2017).
- Url-2. <http://v3.arkitera.com/h54339-gecimsin-modern-mimarligi---1-kadikoy.html> (Erişim tarihi: Şubat 2018).
- Url-3. <https://docplayer.biz.tr/421042-Nitel-analizler-icerik-ve-betimsel-analiz.html> (Erişim tarihi: Mart 2018).